

یادداشت

موازنه قدرت و راهبرد نظامی ایران در جنگی تمام‌عیار و محتمل

منصورانصاری

روزنامه‌نگار

شاید موضوعی حادثر از این نباشد که فکر کنیم ممکن است جنگی تمام‌عیار در منطقه اتفاق بیفتد و کشور ما به ناکزیر درگیر شود یا ترکش‌های آن به ما هم اصابت کند. در آن صورت، بحث اساسی بررسی مبانی قدرت به‌ویژه در ابعاد قدرت نظامی یا توانایی‌های تسلیحاتی در کشورمان نیز به‌طور جدی مطرح خواهد شد.

آنان که در این شرایط حاد و سرنوشت‌ساز برای مردم ایران عافیت‌طلبانه سکوت می‌کنند و آنچه را می‌دانند نمی‌گویند، باور عمیقی به بود و نبود سرزمین خود ندارند. به‌رحال، این پرسش اساسی و تعیین‌کننده وجود دارد که اگر جنگی تمام‌عیار در منطقه به وجود آید و دامن کشور ما را هم بگیرد، موازنه واقعی قدرت در این جنک ویرانگر برای ما در چه حدی است و متحدان ما، چه در منطقه و چه خارج از منطقه، الزاما می‌توانند چه کشورهایی باشند؟ به عبارتی دیگر در چنین جنگی، منافع کدام کشورها تأمین یا تهدید می‌شود که برای حفظ و مقابله با آن وارد معرکه‌شوند و آشکارا از ما جانبداری کنند یا پنهان و ریاکارانه، نه‌تنها دست ما را نگیرند، بلکه پامان را هم بکشند؟

منهای بحث صنف‌بندی قوا، میزان حمایت حامیان یا دشمنی پنهان و آشکار آنان برای ادامه و استمرار مبارزه و پیروزشدن یا مصالحه و تسلیم ضروری است. به‌واقع باید پرسید وضعیت موازنه قوا در جنگی تمام‌عیار در کشور ما باید چگونه باشد و اگر از منظر واقع‌گرایان در روابط‌بین‌الملل بحث را دنبال کنیم و وضعیت کشور را در این شرایط مورد کنکاش قرار دهیم و برخلاف نظر آرمان‌گرایان که تقابل جویی و مجادله‌ها را از موضع حرکت به سمت صلح، مذاکره و دیپلماسی رویا بدون مبحث موازنه قدرت مطرح می‌کنند، به موضوع نگاه کنیم، باید گفت ریشم‌اف اولین تعاریفی برای قدرت حکومت‌ها در سنت سیاسی غرب در مناسبات بین‌الملل که در چارچوب واقع‌گرایی مطرح شده است، به مورخ یونانی و نویسنده تاریخ جنگ‌های پلیونیوی میان اسپارت و آتن (حمله اسپارت به آتن به دلیل نگرانی و هراس از قدرت فزاینده آتن) برمی‌گردد که مسئله قدرت و عدالت را به‌عنوان بنیان رفتار بین‌المللی تئوریزه می‌کند و به‌عنوان کلید اصلی یک سیاست موفقیت‌آمیز مورد تأکید قرار می‌دهد.

در شش‌قرن هم باید نظریه «مُسنوسی» یا چین باستان یا «شون دزو» را که به عامل قدرت در همه روابط ازجمله میان حکومت‌ها می‌پردازند، یادآور شد. اندیشه‌های منبعث از مسیحیت قرون وسطا که سرشت انسان را گناه‌آلود قلمداد می‌کنند، با نظریه مکیاول که هر اقدام حتی غیراخلاقی را برای حفظ قدرت شه‌ریاران مجاز می‌داند، یا «هابز» که انسان را شرور می‌داند و موضوع «انسان گرگ انسان» را وارد اندیشه سیاسی می‌کند و چنین نتیجه می‌گیرد که روابط بین‌الملل در وضعیت طبیعی یا تعابیر خاصی که از این مفهوم می‌شد، از قانون جنگل تبعیت می‌کند و «میتاق‌ها بدون شمشیر کلماتی‌اند که به‌هیچ‌وجه نمی‌توانند انسان را حفظ کنند»، مباحثی از اندیشه سیاسی و تبیین موازنه قدرت برای مقابله جویی با هدف برتری میان کشورهاست که اینک در چارچوب واقعیت عینی منطقه که احتمال وقوع جنگی تمام‌عیار در آن وجود دارد، باید موردی یا نادرستی و کارآمدی یا عدم کارآمدی آنها برای اتخاذ تصمیمی درست درستی مدافه قرار گیرد.

جداً از اینکه هیچ فرد یا جریان فکری سیاسی و حزبی‌ای در شرایط جنگی و رویارویی نبردی سرنوشت‌ساز نباید کشور خود را ضعیف و ناتوان نشان دهد، ادراہ‌کنندگان کشور نیز به دور از تبلیغات توخالی و غیرواقعی باید موضوع توانایی تسلیحات نظامی عمده قوای تهاجمی و دفاعی کشور را به‌طور واقعی توأم با توان نظامی طرف مقابل، هرکس می‌خواهد باشد، برآورد کنند و علاوه بر آن، عوامل تقویت‌کننده جنگی نامتوازن و دورپیروز را نیز که شاخص آن رضایت مردم است که نمی‌توان دامنه آن را از ابتدا پیش‌بینی کرد، ارزیابی کنند.

به یاد دارم هنگامی که در جبهه میانی عین‌خوش و تپه‌های «علی گرزده» به‌عنوان افسر و فرمانده «گروهان در خط» انجام وظیفه می‌کردم، در مقابل تپه‌ای به فاصله نه‌چندان دور با یک واحد در خط عراقی‌ها مستقر بودیم و فاصله میان دو واحد بسیار کم و در حد بُرد کلاشنیکف بود.

غرب که می‌شد، سرگرمی ما در دو واحد این سو و جبهه مقابل یعنی عراقی‌ها این بود که هرکدام کلاهی آهنی را جلوی سنگر دیده‌بانی می‌گذاشتیم و به آن شلیک می‌کردیم و به این واسطه، علاوه بر تمرین، مهارت‌مان در تیراندازی را به رخ می‌کشیدیم. البته در آن موقع، دستور حمله یا گشتی توأم با رزم نه برای ما و نه برای عراقی‌ها به دلایل نظامی که شرحش مفصل است صادر نشده بود، ولی شبانه‌روز همدیگر را می‌پاییدیم و در واقع هرکدام قادر بودیم با سلاح کلاشنیکف کلاه‌های همدیگر را سوراخ کنیم. تا ششی که فریاد آن دویم عراقی‌ها حدوداً ۲۰۰ تا ۲۵۰ متر هوایی با همان استعداد رزمی روی تپه‌ای دیگر عقب‌نشینی کرده‌اند. دوباره سرگرمی کلاه آهنی زدن را آغاز کردیم، اما این بار آنها کلاه ما را با اسلحه‌ای دوزن‌تر از کلاشنیکف، گویا سیمونوف، به خوبی و برتری هدف قرار می‌دادند؛ درصورتی‌که کلاشنیکف ما با ۸۰۰ متر بُرد مؤثر بود و قادر نبود به کلاه آنان اصابت کند.

سال‌ها بعد هنگامی که در مسیر عمیق‌تر اندیشیدن قرار گرفتیم، دریافتم تفوق یا برابری تسلیحات در جزء و کل پایداری ندارد.

این مثال را اگر تعمیم دهیم، باید گفت در سیاست نظامی و سلاح‌ورزی به دلیل پیشرفت سریع تکنولوژی نمی‌توان مبانی قدرت را در یک جنگ نظامی غیرجبهه‌ای در توانایی و میزان موشک‌ها تعریف کرد و بحث موازنه قدرت را به میان آورد. یعنی جهان در شرایط کنونی، منهای کانون‌های تشنج و جنگ‌های موجود کم‌دامنه، به سمت پان‌ان عصر سلاح‌ورزی و آغاز عصر سیاست‌ورزی بر اساس توانایی‌های اقتصادی و اجتماعی و حمایت‌های سیاسی آحاد مردم، نه البته در حد ۴۰ درصد بلکه بیشتر حرکت می‌کند.

در رابطه با عصر سیاست‌ورزی می‌توان به کشور کوچکی مانند قطر اشاره کرد که توانسته است هژمونی مقطعی و موقدی بسیار بیشتری از عربستان سعودی و سایر کشورهای منطقه در حل مناقشات متعدد منطقه‌ای و طرف مشورت قرارگرفتن برای حل اختلافات داشته باشد و در مواردی هم موفق بوده است مسائلی را حل کند. بنابراین باید اندیشید و تأمل کرد که شعار موشک در مقابل موشک، تنها رقابتی مخرب و بی‌انتهای در ویرانی اقتصاد کلان کشور است و راه به جایی نمی‌برد.

برای مثال، وقتی شما موشک دوربرد داری اما به دلیل صنف‌بندی قوای نظامی منطقه مستقیماً نمی‌توانی از آن استفاده کنی و به دست دیگری برتاب می‌شود، دیگر این سلاح دوربرد که نشانه موازنه قدرت است، الزماً در حوزه ایجاد اقتدار هم‌افزایی ندارد و کارآمدی خود را به‌عنوان یک اسلحه از دست می‌دهد. یعنی نمی‌تواند در یک مصاف رودررو تفوق و برتری به دست آورد.

با این توصیف، به نظر می‌رسد استراتژی نظامی کشور با این فرض محتمل که جنگی تمام‌عیار در منطقه رخ خواهد داد، را راهبردی تهاجمی تعدیل و به رویکردی نوین با اتکا بر عناصر دفاعی تغییر یابد. بنابراین می‌توان گفت موازنه قدرت، به‌ویژه از نظر نظامی و تسلیحاتی، در منطقه پایداری ندارد و نمی‌تواند محل اتکا قرار گیرد، بلکه باید چاره دیپلماتیک اندیشید؛ گرچه مجوزنبودن به تسلیحات مدرن و به‌روز می‌تواند مقوم تحقق سیاست‌های داهیبانه و خلاقانه باشد.

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com

www.sharghdaily.com